

Situace ve věcech drog v České republice v roce 2007

Souhrn výroční zprávy

obsah

- 1 ORGANIZAČNÍ RÁMEC PROTIDROGOVÉ POLITIKY**
- 2 UŽÍVÁNÍ DROG A JEHO DŮSLEDKY**
 - 2/1** Užívání drog v obecné populaci
 - 2/2** Problémové užívání drog
 - 2/3** Charakteristiky uživatelů drog v léčbě
 - 2/4** Předávkování drogami a úmrtí za přítomnosti drog
 - 2/5** Infekce spojené s užíváním drog
- 3 PREVENCE, LÉČBA A HARM REDUCTION**
 - 3/1** Primární prevence
 - 3/2** Léčba a následná péče
 - 3/3** Harm reduction
- 4 TRESTNĚPRÁVNÍ DATA**
 - 4/1** Drogové trestné činy
 - 4/2** Záchyty drog, jejich cena a čistota

→ ZÁŘÍ - ŘÍJEN 2008

Hlavní trendy v roce 2007

Užívání drog v obecné populaci se stabilizovalo; dochází k zastavení rostoucího trendu u konopných látek, míra užívání extáze klesá.

V prostředí noční zábavy se zvýšil podíl osob užívajících pervitin a zejména kokain; užívání extáze mírně pokleslo.

Počet problémových uživatelů opiátů a pervitinu je dlouhodobě stabilizován na cca 30–31 tisících.

Zvýšila se incidence HIV mezi uživateli drog, prevalence HIV a VHC jsou stále na relativně nízké úrovni.

Přetrvává relativně nízký počet smrtelných předávkování drogami.

Podíl problémových uživatelů drog, kteří jsou v kontaktu s nízkoprahovými programy, vzrostl na cca 70 %.

V nízkoprahových programech se meziročně zvýšil počet kontaktů, stále roste i počet jehel a stříkaček distribuovaných ve výměnných programech.

Průměrný věk uživatelů drog v kontaktu a v léčbě se dlouhodobě zvyšuje.

Zvýšil se počet substitučních programů i počet klientů, kteří se substituce účastní.

Nadále klesá počet testů na HIV a virové hepatitidy provedených uživateli drog.

Drogová kriminalita, ceny drog ani jejich čistota nedoznaly výraznějších změn.

ORGANIZAČNÍ RÁMEC PROTIDROGOVÉ POLITIKY

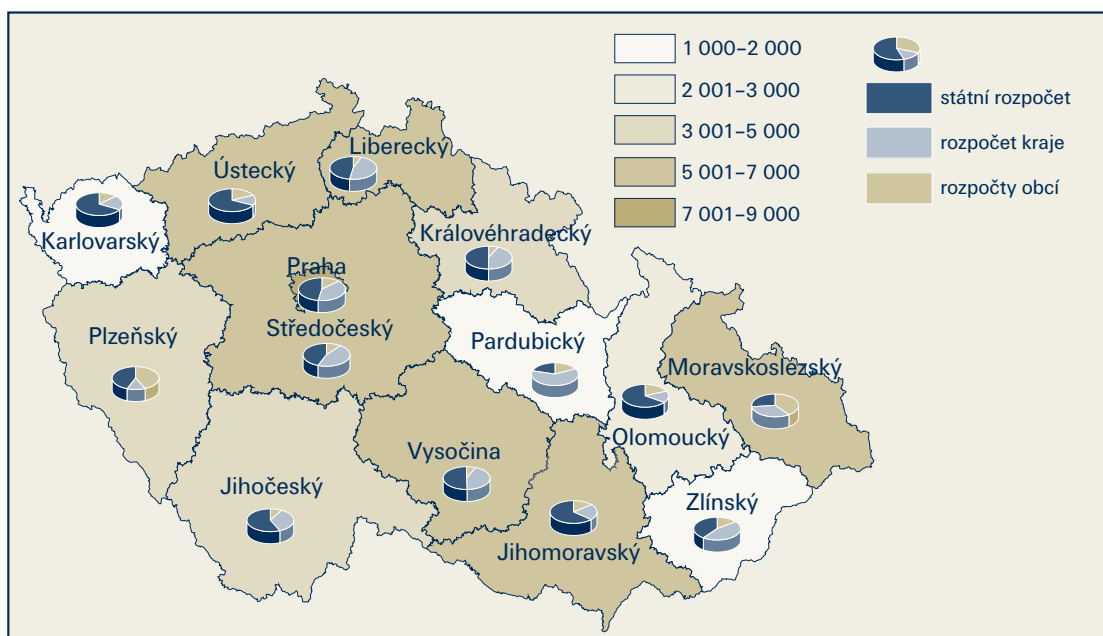
Rok 2007 byl třetím rokem realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009. Byl přijat Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2007 až 2009, v dubnu a červnu 2008 Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP) průběžně hodnotila plnění jeho úkolů a konstatovala jejich vcelku úspěšnou realizaci. Na národ-

ní strategii navazují krajské strategie protidrogové politiky, které mají vypracovány všechny kraje s výjimkou Plzeňského.

Po změně statutu a rozšíření RVKPP o další členy mimo členy vlády v červenci 2007 má RVKPP 13 členů.

V r. 2007 dosáhly výdaje z veřejných rozpočtů na protidrogovou politiku 557,6 mil. Kč, z toho ze státního rozpočtu bylo vydáno

MAPA 1: Výdaje na protidrogovou politiku ze státního a místních rozpočtů v krajích ČR v r. 2007 (v tis. Kč na 100 tis. obyvatel)

TABULKA 1: Výdaje ze státního a místních rozpočtů na protidrogovou politiku v r. 2002–2007, v tis. Kč

Resort	2002	2003	2004	2005	2006	2007
RVKPP	91 895	103 851	100 579	105 657	108 788	104 442
MZ	25 744	22 046	26 459	33 467	18 000	22 241
MŠMT	9 506	9 338	10 093	9 386	10 809	12 557
MPSV	35 154	44 281	42 224	46 049	49 698	57 013
Generální ředitelství cel	27 472	22 558	9 310	14 500	23 488	26 725
MŠP	9 632	14 080	13 638	36 723	41 251	12 610
MO	3 981	4 693	3 484	3 968	4 875	3 595
NPC*	n.a.	96 230	86 477	94 972	106 482	127 743
Celkem státní rozpočet	203 384	317 077	292 264	344 722	363 391	366 926
Celkem rozpočty krajů	29 337	48 082	81 600	100 332	94 917	128 358
Celkem rozpočty obcí	n.a.	n.a.	62 920	50 611	48 141	62 278
Celkem	232 721	365 159	436 784	495 665	506 449	557 562

Pozn.: * Výdaje NPC v r. 2003–2005 obsahují pouze tzv. běžné výdaje.

367,0 mil. Kč, kraje a obce přispěly částkou 128,4, resp. 62,3 mil. Kč. Oproti r. 2006 došlo k nárůstu souhrnných výdajů na všech třech úrovních; k poklesu došlo na centrální úrovni u výdajů ministerstva obrany, ale zejména u výdajů RVKPP a ministerstva spravedlnosti. Na krajské úrovni došlo k poklesu výdajů v Plzeňském, ale především Ústeckém a Libereckém kraji. Z celkem 557,6 mil. Kč bylo 160,8 mil. Kč (28,8 %) vydáno na prosazování práva, 152,6 mil. Kč (27,4 %) na léčbu, 141,0 mil. Kč (25,3 %) na harm reduction, 48,7 mil. Kč (8,7 %) na primární prevenci a 20,5 mil. Kč (3,7 %) na následnou péči. Přehled výdajů z veřejných rozpočtů na realizaci programů protidrogové politiky v krajích uvádí mapa 1. Výdaje ze státního rozpočtu na protidrogovou politiku v r. 2002–2007 jsou uvedeny v tabulce 1. Vývoj výdajů na protidrogovou politiku v oblasti snižování poptávky a nabídky za r. 2002–2007 uvádí tabulka 2. V poměru k HDP a celkovým výdajům státního rozpočtu se výdaje státního rozpočtu na protidrogovou politiku od r. 2005 relativně snižují. Pokud by např. výdaje v oblasti snižování poptávky v r. 2007 činily 0,065 ‰ HDP (minimum v r. 2002–2005) nebo 0,21 ‰ výdajů státního rozpočtu (minimum v r. 2002–2005), tvořily by účelově určené výdaje v r. 2007 cca 230 mil. Kč, tj. o cca 25 mil. Kč více než skutečně vynaložené výdaje.

K nejvýznamnějším rámcovým změnám protidrogové politiky v r. 2007 patřilo následující:

■ Byl přijat Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2007–2009.

■ Vláda ČR aktualizovala Pravidla pro vynakládání finančních prostředků státního rozpočtu na protidrogovou politiku.

■ Byl zpracován Plán činnosti Vězeňské služby ČR v protidrogové politice na období 2007–2009.

■ V únoru 2008 byl vládou schválen Národní program řešení problematiky HIV/AIDS v ČR v období let 2008–2012.

■ Vláda ČR schválila návrh nového trestního zákoníku, který byl v únoru 2008 předložen Parlamentu. Návrh přináší změny především z hlediska většího rozlišování mezi jednotlivými druhy drog podle jejich zdravotních a společenských rizik. Relativně nižší trestní sazbou by měly být např. ohroženy osoby v případě přechovávání konopných drog pro vlastní potřebu. Nově je v návrhu zakotvena skutková podstata pěstování rostlin obsahujících psychotropní látku – jejich pěstování v malém množství by nepodléhalo trestněprávní regulaci. Tento návrh trestního zákoníku byl Poslaneckou sněmovnou schválen 11. listopadu 2008.

TABULKA 2: Výdaje na protidrogovou politiku v oblasti snižování poptávky a nabídky ze státního a místních rozpočtů v r. 2002–2007 (v tis. Kč)

Rok	Snižování poptávky*				Snižování nabídky**	Celkem ČR
	Státní rozpočet	Rozpočty krajů	Rozpočty obcí	Celkem	Státní rozpočet	
2002***	166 280	29 337	n.a.	195 617	37 104	232 721
2003	184 209	48 082	n.a.	232 291	132 868	365 159
2004	182 839	81 600	62 920	327 359	109 425	436 784
2005	198 527	100 332	50 611	349 470	146 195	495 665
2006	192 170	94 917	48 141	335 228	171 221	506 449
2007****	206 135	128 358	62 278	396 771	160 791	557 562

Pozn.: * V r. 2002–2006 se jedná o výdaje RVKPP, MZ, MPSV, MŠMT a MO; ** v r. 2002–2006 se jedná o výdaje na činnost NPC, GŘC a z rozpočtu MS; *** nejsou zahrnuty výdaje NPC; **** v r. 2007 byly výdaje MS rozděleny podle jejich typu do snižování poptávky i snižování nabídky.

2 UŽÍVÁNÍ DROG A JEHO DŮSLEDKY

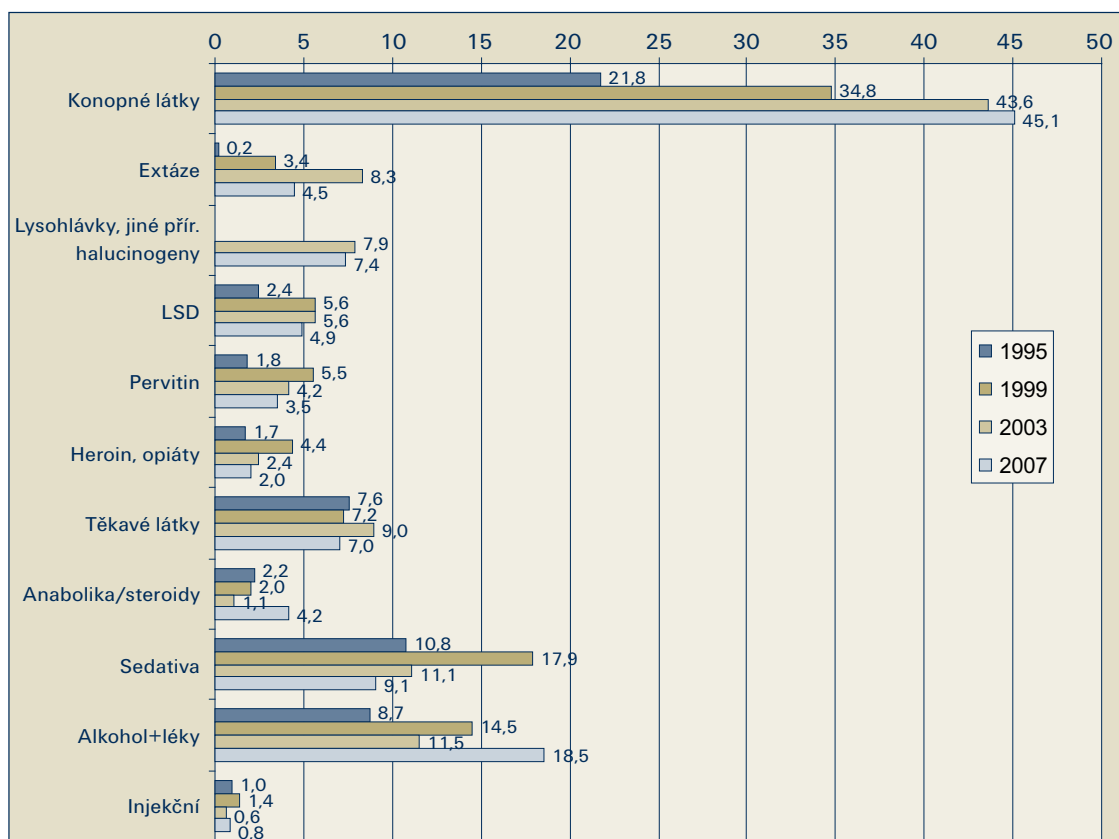
2/1 Užívání drog v obecné populaci

V r. 2007 nebyla realizována žádná celopopulační studie zaměřená na rozsah užívání drog v dospělé populaci. Podle průzkumů z let 2002 a 2004 vyzkoušelo v dospělé populaci nelegální drogu přibližně 20 % osob a odhaduje se, že v dospělé populaci je přibližně 2,6 % osob užívajících konopné látky nejméně jednou týdně. Výsledky těchto průzkumů nasvědčují zastavení až zvrácení rostoucích trendů z minulé dekády. Mezi návštěvníky tanečních akcí je aktuálně patrný významný nárůst užívání kokainu a mírný nárůst se týká i pervitinu; mírný pokles byl zaznamenán v prevalenci konzumace extáze. Mezi mládeží je prevalence zkušeností s ilegálními drogami vyšší než v dospělé populaci (přibližně 35 % žáků posledních ročníků základních škol a 45 % studentů prvních ročníků středních škol). Nejčastěji užívanými nelegálními drogami jsou konopné látky, halucinogeny, extáze, těkavé látky. Studie ESPAD mezi 16letými potvrzuje trendy zaznamenané v r. 2006 ve studii HBSC mezi 15letými – výrazný nárůst zkušeností s užíváním drog pozorovaný od poloviny 90. let se zastavil; v případě konopných látek se situace stabilizovala, v případě ostatních nelegálních drog byl zaznamenán pokles prevalence zkušeností, a to i v případě extáze a halucinogenních hub. Pokles zkušeností s pervitinem a opiáty je patrný již od konce 90. let, zkušenosti s kokainem jsou stále minimální – obrázek 1.

2/2 Problémové užívání drog

Střední odhad počtu problémových uživatelů v r. 2007 mírně stoupl na cca 30,9 tisíce (r. 2006 – 30,2 tisíce). Na tomto počtu se podílí cca 20,9 tisíce uživatelů pervitinu a cca 10 tisíc uživatelů opiátů. Oproti r. 2006 poklesl počet problémových uživatelů opiátů (heroinu i Subutexu®) a vzrostl počet problémových uživatelů pervitinu. Injekčně drogy užívá odhadem cca 29,5 tisíce osob – tabulka 3. Odhadované počty problémových uživatelů drog jsou nejvyšší v Praze (10 tis.) a Ústeckém kraji (4,1 tis.); současně se jedná o kraje s nejvyšším počtem odhadovaných problémových uživatelů opiátů – mapa 2.

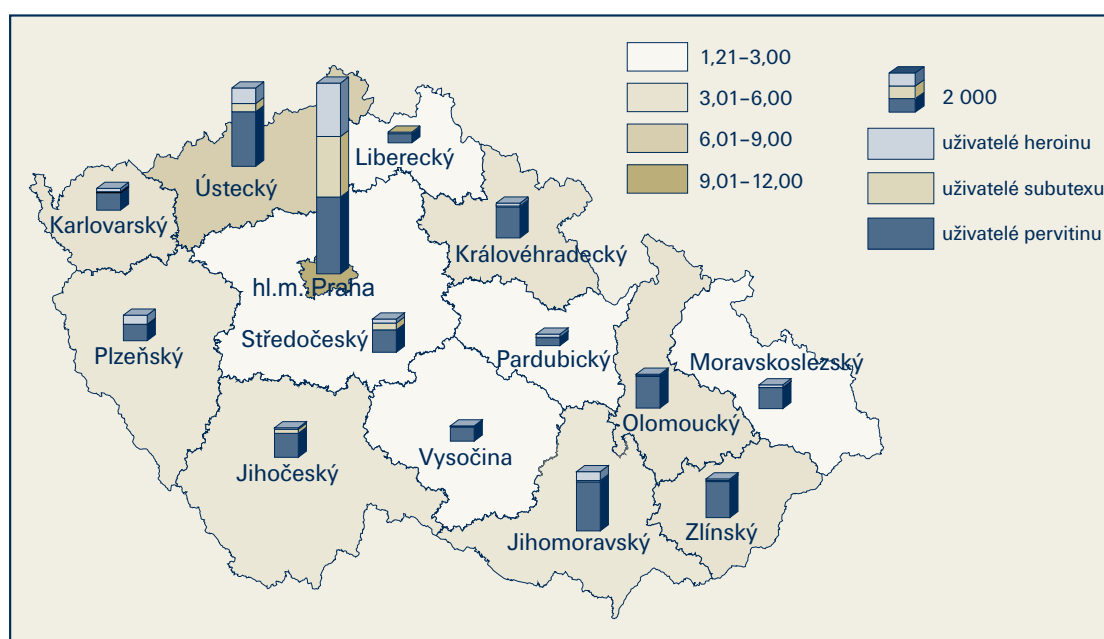
OBRAZEK 1: Trendy ve vývoji celoživotní prevalence zkušeností s nelegálními drogami ve studii ESPAD 2007 (v %)

TABULKA 3: Vývoj prevalenčních odhadů problémového užívání provedených multiplikační metodou za použití dat z nízkoprahových programů v letech 2002–2007

Rok	Celkový počet problémových uživatelů		Počet uživatelů opiátů		Počet uživatelů pervitinu		Počet injekčních uživatelů	
	Abs.	Na 1 000 osob 15–64 let	Abs.	Na 1 000 osob 15–64 let	Abs.	Na 1 000 osob 15–64 let	Abs.	Na 1 000 osob 15–64 let
2002	35 100	4,89	13 300	1,85	21 800	3,04	31 700	4,41
2003	29 000	4,02	10 200	1,41	18 800	2,61	27 800	3,86
2004	30 000	4,14	9 700	1,34	20 300	2,80	27 000	3,73
2005	31 800	4,37	11 300	1,55	20 500	2,82	29 800	4,10
2006	30 200	4,13	10 500	1,44	19 700	2,69	29 000	3,97
2007	30 900	4,20	10 000	1,36	20 900	2,84	29 500	4,01

MAPA 2: Počet problémových uživatelů drog na 1 tis. obyvatel ve věku 15–64 let a počet problémových uživatelů opiátů a pervitinu v krajích ČR v r. 2007

Problémové užívání drog

Problémové užívání drog je podle EMCDDA definováno jako injekční užívání drog a/nebo dlouhodobé či pravidelné užívání opiátů a/nebo drog amfetaminového typu (vyjímaje extázi – MDMA) a/nebo kokainu. V ČR jsou do odhadů počtu problémových uživatelů drog zahrnuti uživatelé metamfetaminu (pervitinu) a opiátů, tedy heroinu a buprenorfinu (Subutex®).

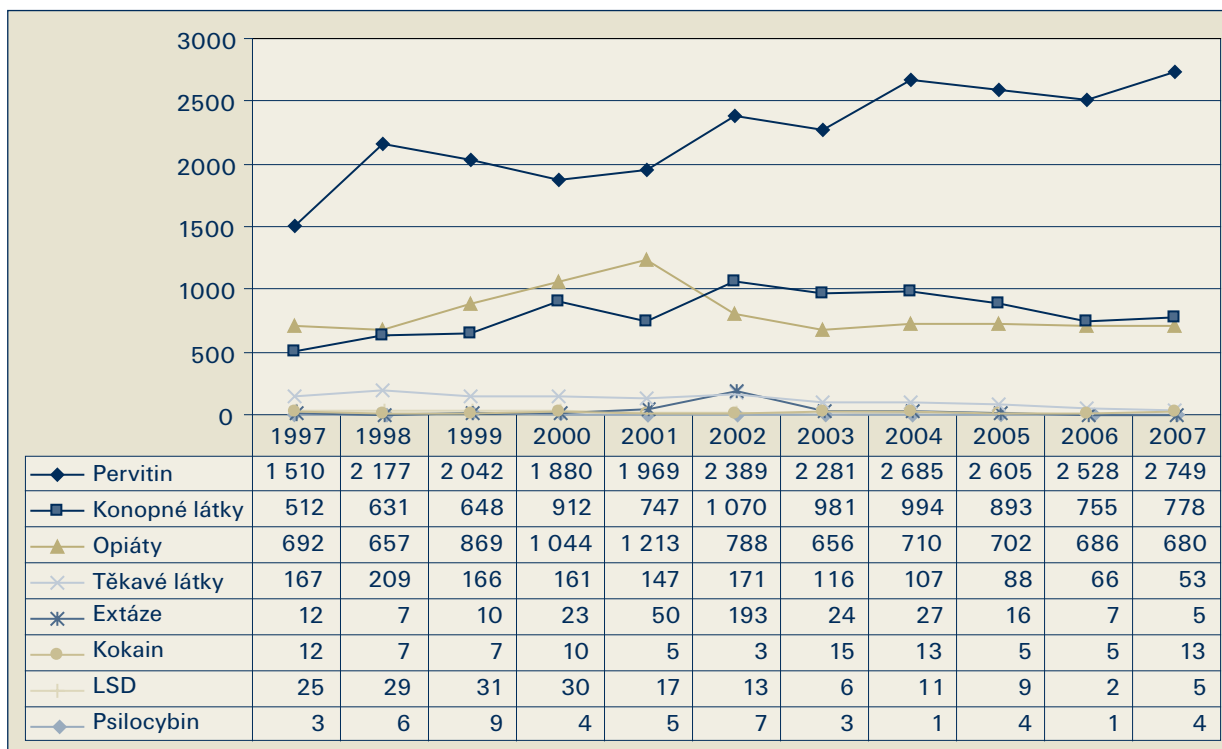
V r. 2007 došlo k mírnému nárůstu středního počtu odhadu problémových uživatelů drog – mírně se přitom zvýšil střední odhad počtu problémových uživatelů pervitinu a naopak poklesl střední odhad počtu problémových uživatelů opiátů (heroinu a Subutexu®). Obdobné trendy – nárůst u pervitinu a pokles u opiátů – byly zaznamenány meziročně ve většině zdrojů dat z léčebných a poradenských zařízení.

Míra užívání opiátů v populaci mimo skupinu problémových uživatelů je velmi nízká. Pervitin je ovšem v posledních několika letech užíván v prostředí nočního života (např. na tanečních akcích) a tento trend je rostoucí; významný aktuální nárůst mezi návštěvníky tanečních akcí byl zaznamenán v užívání kokainu.

2/3 Charakteristiky uživatelů drog v léčbě

Registr žádostí o léčbu hygienické služby získal v r. 2007 data z 228 center (68 nízkoprahových, 110 ambulantních a 50 lůžkových zařízení). Počet všech žadatelů i žadatelů o první léčbu v r. 2007 mírně vzrostl. K nárůstu došlo zejména u uživatelů

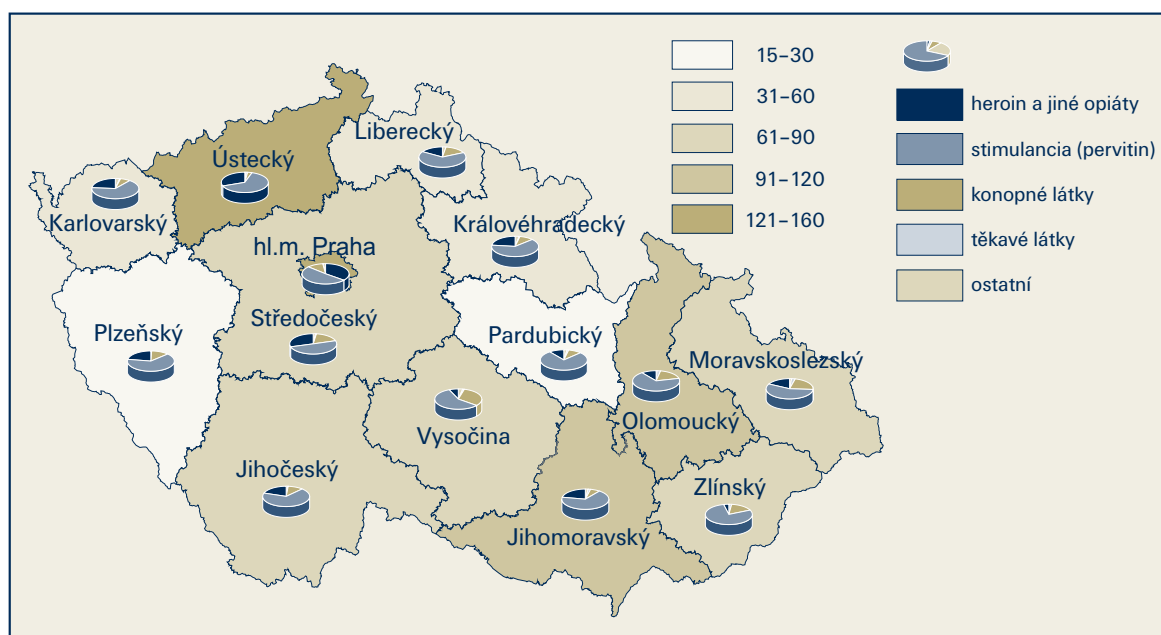
OBRÁZEK 2: Počet prvožadatelů o léčbu podle užívané drogy v r. 1997–2007

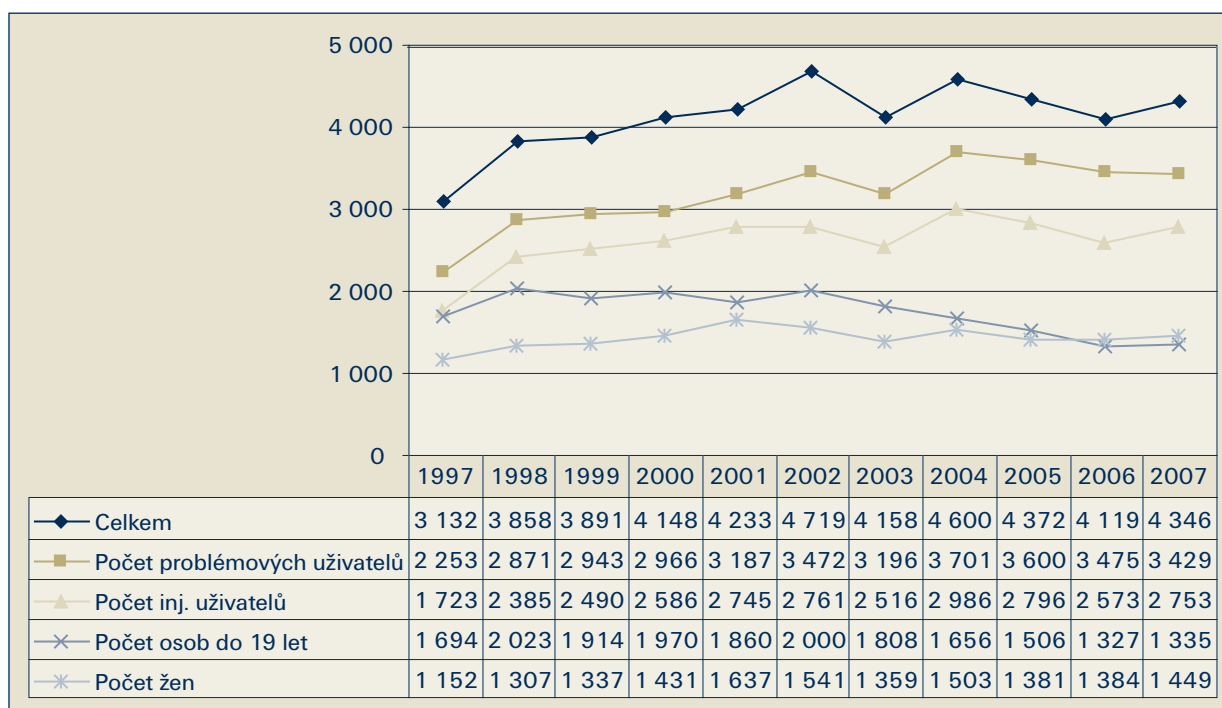
pervitinu a mírně také u uživatelů konopných drog, zatímco počet uživatelů opiátů žádajících o léčbu klesl – obrázek 2. Léčebné služby uvedených zařízení vyhledalo celkem 8 487 uživatelů drog, tj. o 1 % více než v r. 2006. Z toho 4 346 osob požádalo o léčbu poprvé, tj. o 2,2 % více než v r. 2006. Stejně jako v minulých letech tvořili více než polovinu žadatelů o léčbu klienti nízkoprahových center, která byla tradičně nejnavštěvovanějším typem zařízení. Nejvyšší relativní prevalenci i incidence žádostí o léčbu mají Ústecký kraj, Praha a Jihomoravský kraj. Ve všech krajích převažovali v r. 2007 uživatelé pervitinu (od 50,1 % ve Středočeském do 85 % v Jihočeském kraji). Uživatelé opiátů byli významněji zastoupeni v Praze (35,7 %), Ústeckém (30,8 %) a Středočeském (29,8 %) kraji; uživatelé konopných látek žádali o léčbu nejčastěji v kraji Vysočina (31,5 %) a v Moravskoslezském kraji (22,2 %) – mapa 3. V r. 2007 bylo mezi všemi žadateli o léčbu 7 137 (84,1 %) a mezi prvožadateli 3 429 (78,9 %) problémových uživatelů drog (tj. především uživatelů opiátů a pervitinu). Ženy tvořily

přibližně třetinu (prvo)žadatelů o léčbu – poměr mužů a žen byl v r. 2007 mezi všemi žadateli 2,1:1 a mezi prvožadateli 2,0:1. Podíl mužů byl nejnižší ve věkové kategorii 15–19 let. Injekční aplikace drogy byla zaznamenána u 6 109 (72 %) všech žadatelů a u 2 753 (63 %) prvožadatelů o léčbu; podíl injekčních uživatelů drog mezi (prvo)žadateli se v posledních letech výrazněji nemění – obrázek 3.

MAPA 3: Počet všech žádostí o léčbu v r. 2007 podle typů drog v krajích ČR (na 100 tis. obyvatel)

OBRÁZEK 3: Vybrané charakteristiky prvožadatelů o léčbu v r. 1997–2007

2/4 Předávkování drogami a úmrtí za přítomnosti drog

V r. 2007 bylo zjištěno 213 úmrtí na předávkování nelegálními drogami, těkavými látkami a psychotropními léky (212 v r. 2006). Z toho připadlo 40 předávkování na nelegální drogy a těkavé látky (37 v r. 2006) a 173 předávkování na psychotropní léky (170 v r. 2006), 58 případů předávkování léky bylo způsobeno benzodiazepiny. Bylo identifikováno celkem 14 případů smrtelných předávkování (nelegálními) opiáty (10 v r. 2006). Pervitin byl příčinou předávkování v 11 případech (12 v r. 2006). Ve 14 případech se jednalo o předávkování těkavými látkami (stejně jako v r. 2006), ve 2 případech šlo o plyn do zapalovače. Stejně jako nikdy v minulosti, nebylo ani v r. 2007 zaznamenáno předávkování s nálezem buprenorfinu. MDMA byl v souvislosti s předávkováním zaznamenán v 1 případě a to v kombinaci s heroinem a etanolem. Ani v r. 2007 nebylo hlášeno žádné smrtelné předávkování halucinogeny a THC – obrázek 4. Dále bylo v r. 2007 identifikováno 163 úmrtí za přítomnosti drog, kdy nebylo příčinou smrti předávkování (145 v r. 2006), z toho 1 pro nemoc (4 v r. 2006), 74 případy nehod (69 v r. 2006), 80 případů sebevražd (64 v r. 2006), 6 případů zabití či vražd (5 v r. 2006) a 2 úmrtí z jiných příčin (3 v r. 2006). Z nelegálních drog byl celkem ve 32 případech (42 v r. 2006) identifikován pervitin, ve 25 případech THC (18 v r. 2006). Na etanol bylo v r. 2007 pozitivních 33,2 % zemřelých aktivních účastníků dopravních nehod (20,9 % řidičů). U třech nejčastějších nealkoholových drog došlo k nárůstu podílu pozitivních nálezů benzodiazepinů (6,0 %) a k poklesu podílu nálezů pervitinu (3,9 %) a THC (4,0 %).

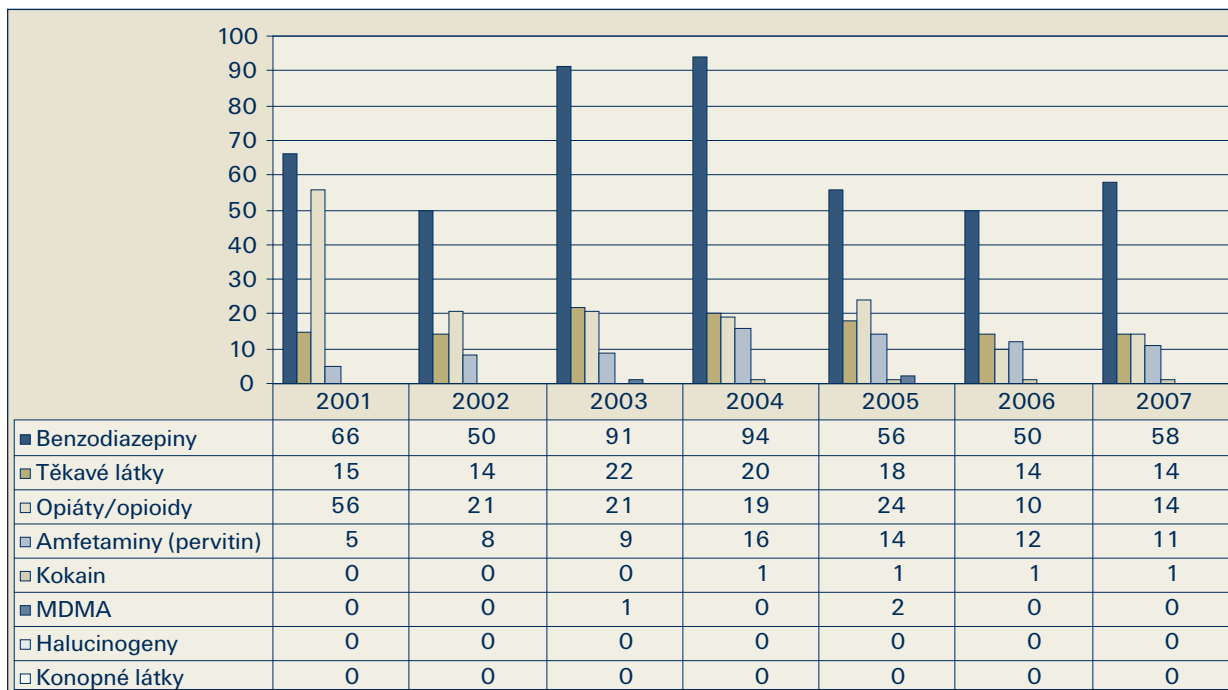
2/5 Infekce spojené s užíváním drog

Promořenost injekčních uživatelů drog (IUD) virem HIV (prevalence) je stále výrazně pod 1 %. V r. 2007 však bylo hlášeno celkem 12 nových případů u IUD a 3 případy ve smíšené rizikové kategorii IUD/homo/bisexuálů. I když se stále jedná o nízká absolutní čísla, jde přibližně o trojnásobný nárůst oproti r. 2006, kdy bylo evidováno 6 případů u IUD. Do 31. 12. 2007 bylo identifikováno celkem 1 042 HIV pozitivních osob s trvalým pobytem na území ČR, z toho bylo 53 IUD a 16 osob patřilo mezi IUD/homo/bisexuály; podíl IUD na všech dosud identifikovaných HIV pozitivních v ČR činil celkem 6,6 %, v r. 2007 to bylo 12,3 % – tabulka 4.

Počet všech případů virové hepatitidy typu C (VHC), včetně případů hlášených u uživatelů drog, se po uměle vytvořeném nárůstu v r. 2006 snížil; přesto byl ve srovnání s r. 2005 zaznamenán nárůst – obrázek 5. Vzhledem k nedostupnosti rychlých testů na VHC v nízkoprahových zařízeních, kde tento nedostatek trvá od počátku r. 2006, provádělo v r. 2007 testování na VHC pouze 24 zařízení (v r. 2006 to bylo 62 zařízení) – tabulka 5. Pro r. 2007 byly k dispozici výsledky od 9 zařízení v 6 krajích (Středočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Pardubický, Vysočina). Z celkem 259 testů na VHC bylo 50 (19,3 %) pozitivních. Trend nových případů (VHC) je obtížné hodnotit vzhledem ke zpětnému dohlášení značného počtu případů z minulých let.

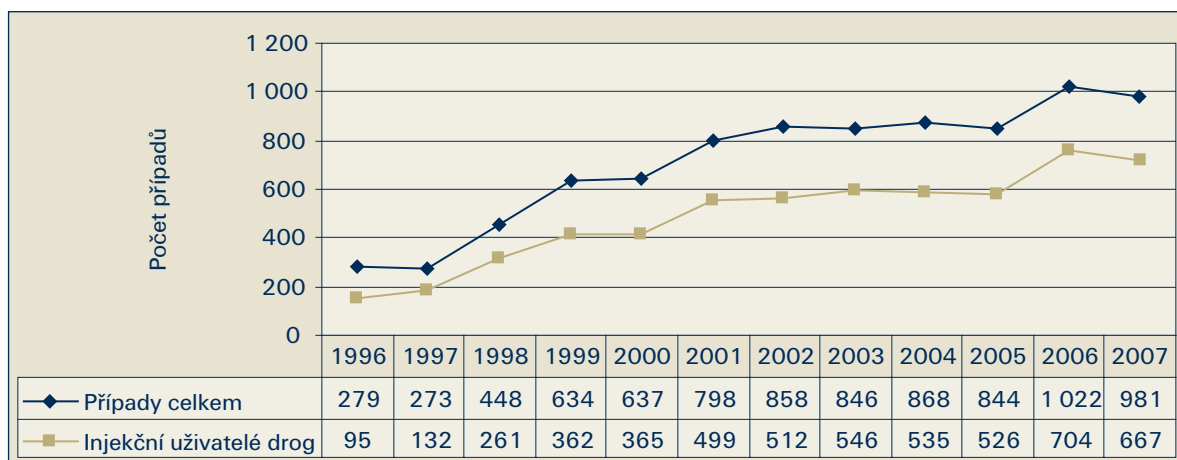
V r. 2007 se zvýšil počet nově hlášených případů akutní virové hepatitidy typu B (VHB) mezi IUD; bylo hlášeno celkem 307 nových případů VHB (stejně jako v r. 2006), z toho bylo mezi

OBRAZEK 4: Smrtelná předávkování vybranými drogami v r. 2001–2007

TABULKA 4: Incidence HIV v ČR do r. 2007

Způsob přenosu (riziková skupina)	Do r. 2000	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Celkem
Injekční uživatel drog (IUD)	15	4	3	2	3	6	4	4	12	53
IUD a homo/bisexuální styk	5	0	2	1	1	1	1	2	3	16
Ostatní	423	54	46	47	59	65	85	87	107	973
Celkem nových HIV pozitivních	443	58	51	50	63	72	90	93	122	1 042

OBRÁZEK 5: Hlášená incidence akutní a chronické VHC celkem a u injekčních uživatelů drog v ČR v r. 1996–2007

IUD evidováno 103 případů (v r. 2006 to bylo 87 případů). V r. 2008 se v ČR, resp. v Praze výrazně zvýšil počet případů virové hepatitidy typu A (VHA), především mezi uživateli drog. Do 17. 8. 2008 bylo v ČR hlášeno celkem 174 případů VHA (přibližně trojnásobek počtu ve srovnatelném období r. 2007), z toho 75 případů (43 %) u IUD. V květnu a červnu 2008 dosáhla úroveň výskytu VHA epidemických hodnot, v Praze bylo hlášeno celkem 113 onemocnění, tj. 65 % případů v ČR. Jako reakce na tuto epidemii bylo v Praze v červenci 2008 zahájeno očkování uživatelů drog proti VHA.

Nepříznivým dlouhodobým trendem je pokles počtu testů na infekční nemoci (jak na HIV, tak na VHC) prováděných u IUD v prostředí nízkoprahových zařízení – tabulka 5.

TABULKA 5: Počet testů na infekce a počet testujících nízkoprahových zařízení v r. 2002–2007

Rok	HIV		VHB		VHC		Lues	
	Testy	Zařízení	Testy	Zařízení	Testy	Zařízení	Testy	Zařízení
2002	1 158	35	515	26	1 202	33	176	2
2003	2 629	64	739	21	2 499	60	209	4
2004	2 178	58	932	25	2 582	53	84	1
2005	2 425	54	1 370	28	2 664	55	54	2
2006	1 253	46	693	56	1 133	62	209	3
2007	609	53	370	19	401	24	62	4

Výskyt infekcí u uživatelů drog ze zemí bývalého SSSR

V r. 2007 proběhla studie zaměřená na testování HIV, VHB a VHC u uživatelů drog ze zemí bývalého Sovětského svazu. Studie se zúčastnilo 59 osob. Byly zjištěny 2 případy HIV pozitivních uživatelů drog (3,5 %). Na VHC bylo pozitivních 49 (83,1 %) účastníků studie. Aktivní infekce VHC byla prokázána u 37 z 56 případů (66 %). U 31 případů z 58 byla prokázána proběhnuvší VHB (53,3 %); u 7 osob (11,9 %) byla prokázána současná akutní nebo chronická VHB infekce (přítomnost HBs antigenu), u 5 případů (8,5 %) byla prokázána replikace viru VHB, která je známkou vysoké infekčnosti onemocnění. Studie prokázala zvýšený výskyt infekcí v této skupině uživatelů drog a vysoké riziko šíření infekcí mezi uživateli a v obecné populaci ČR.

3 PREVENCE, LÉČBA A HARM REDUCTION

3/1 Primární prevence

Základním nástrojem primární prevence je Minimální preventivní program realizovaný na všech základních a středních školách v ČR. Školy realizují tento program samy nebo jej doplňují o programy externích subjektů, především neziskových organizací.

Programy selektivní a indikované prevence jsou zaměřeny na skupiny dětí (resp. mladých lidí), u kterých lze předpokládat zvýšený výskyt rizikového chování. V ČR jsou tyto programy

poskytovány nestátními organizacemi nebo specializovanými institucemi; tyto programy jsou orientované především na práci s jednotlivcem a rodinou.

V r. 2006 byl zahájen proces certifikace programů specifické primární protidrogové prevence. Certifikát odborné způsobilosti lze udělit samostatnému programu nebo komplexu programů.

Do 10. 4. 2008 požádalo o certifikaci celkem 38 zařízení v rozsahu 51 programů. Podmínkám certifikace vyhovělo 33 zařízení se 45 programy a nevyhovělo 5 zařízení se 6 programy – tabulka 6.

TABULKA 6: Certifikované programy specifické primární prevence podle typu v r. 2006–2008

Typ programu	Počet programů
Programy specifické PP poskytované v rámci školní docházky	30*
Programy specifické PP poskytované mimo rámec školní docházky	4
Programy včasné intervence	3
Vzdělávací programy v oblasti specifické PP	4
Ediční činnost v oblasti PP	2
Celkem	43*

Pozn.: * U dalších 2 programů proběhlo místní šetření a čeká se na potvrzení certifikace Výborem pro udělování certifikací.

3/2 Léčba a následná péče

Léčba a sociální reintegrace jsou zajišťovány širokým spektrem služeb, jejichž dostupnost je relativně vysoká –přehled služeb uvádí tabulka 7. Vybrané trendy v souvislosti s jednotlivými druhy léčby uvádí tabulka 8.

V r. 2007 došlo k poklesu počtu ambulantních zdravotnických zařízení vykazujících poskytování AT péče a klesl také počet pacientů registrovaných v živé kartotéce těchto zařízení pro poruchy spojené s užíváním drog. V tomto roce vykázalo

ambulantní léčbu uživatelů legálních i nelegálních drog celkem 372 ambulantních zdravotnických pracovišť, což je o 4 % méně než v r. 2006. Ambulantní léčbu zajišťovalo v r. 2007 také 13 NNO dotovaných RVKPP (15 v r. 2006), služby poskytly celkem 1 642 uživatelům nelegálních drog (2 428 v r. 2006), jejichž průměrný věk byl 26,3 roku. Celkem 43 % klientů užívalo drogy injekčně, 31 % klientů užívalo pervitin, 16 % heroin, 7 % jiné opiáty, především buprenorfin (Subutex®) nepředepsaný lékařem a 6 % konopné látky. Ve srovnání s r. 2005 a 2006 došlo

TABULKA 7: Programy poskytující služby uživatelům drog v r. 2007

Typ programu	Počet	Kapacita (míst, lůžek)	Využití (počet osob)
Záchytné stanice	15	n.a.	n.a.
Detoxifikační jednotky	19	n.a.	n.a.
Ambulantní zdravotnická zařízení	372*	n.a.	15 684*
Denní stacionáře	1	10	40
Specializovaná substituční centra	15	n.a.	1 064
Psychiatrické léčebny	16	9 307**	3 423
Psychiatrická oddělení nemocnic	32	1 419**	1 299
Dětské psychiatrické léčebny	3	320**	16
Terapeutické komunity	15	169***	472***
Programy následné péče	18	325****	883
Detoxifikační jednotky ve věznicích	2	n.a.	n.a.
Léčebná oddělení pro diferencovaný výkon trestu	6	258	419
Oddělení pro výkon ochranné (drogové) léčby ve věznicích	3	114	200
Bezdrogové zóny ve věznicích	35	1 877	3 524

Pozn.: * Jedná se o ambulantní zařízení v oboru psychiatrie (nejen tedy o AT poradny) a počet osob v tzv. živé kartotéce, tj. počet uživatelů drog, kteří navštívili tato zařízení alespoň jednou za rok, ** počet všech psychiatrických lůžek, *** údaje pouze z 11 komunit, **** údaj se týká kapacity programů intenzivní péče.

TABULKA 8: Trendy sledované v r. 2006-2007 podle jednotlivých druhů léčby

Ambulantní zařízení	Snížení počtu ambulantních ordinací, které poskytly péči uživatelům drog. Mírný pokles celkového počtu uživatelů drog, kteří se účastní léčby v ambulantních zdravotnických zařízeních (nárůst podílu uživatelů pervitinu).
Psychiatrická lůžková zařízení	Pokles počtu hospitalizací v psychiatrických odděleních nemocnic, mírný nárůst počtu hospitalizací v psychiatrických léčebnách. Převažují dg. F19 (kombinace látek), F11 (opioidy), F15 (stimulancia).
Terapeutické komunity	Mírný pokles celkové kapacity míst v terapeutických komunitách (TK). Mírný nárůst klientů léčených v TK (z toho mírný nárůst uživatelů pervitinu a mírný pokles uživatelů opiátů).
Programy následné péče	Mírný pokles klientů v následné péči. Mírný nárůst klientů využívajících chráněné bydlení a chráněné dílny.
Substituční programy	Nárůst celkového počtu substitučních programů. Nárůst celkového počtu uživatelů opiátů, kteří se účastní substituční léčby.

k výraznému poklesu počtu klientů užívajících konopné látky a pervitin.

Psychiatrické léčebny a psychiatrická oddělení nemocnic zabezpečují ústavní psychiatrickou léčbu. V r. 2007 zůstala síť psychiatrických léčeben beze změn. V těchto zařízeních bylo 4 738 hospitalizací pro poruchy vyvolané užíváním dalších psychoaktivních látek mimo tabáku (4 858 v r. 2006). V r. 2007 poskytovalo rezidenční léčbu 11 terapeutických komunit dotovaných RVKPP (celkem je v ČR 15 komunit). Kapacita těchto 11 komunit byla 169 lůžek a pobyt v nich absolvovalo 472 uživatelů drog, jejichž průměrný věk byl 24,2 roku. 68 % léčených klientů užívalo pervitin, 16 % opiáty a v souvislosti s užíváním konopných látek se léčila 3 % klientů. Úspěšně dokončilo léčebný program 124 (26,3 %) klientů, průměrná délka úspěšné (dokončené) léčby byla 285 dní. Pro substituční léčbu závislosti na opiátech jsou v ČR k dispozici metadon, Subutex® a od r. 2008 také Suboxone®. Z 15 center substituční léčby byla 4 v Praze a 2 ve věznicích Praha-Pankrác a Příbram. Nově bylo v lednu 2007 otevřeno substituční centrum v Jičíně (Královéhradecký kraj) a Vězeňskou službou ČR bylo vytipováno 8 věznic, kde bude v r. 2008 nově zahájena substituční léčba. Substitučními centry zůstávají stále nepokryty kraje Plzeňský, Liberecký, Pardubický, Vysočina a Zlínský. Počet pacientů v r. 2007 v substitučních centrech vzrostl na

1 064 osob (949 v r. 2006), z toho bylo 620 léčených metadonem a 444 Subutexem®. Odhadem předepisuje Subutex® v ČR cca 150 psychiatrů a 240 praktických lékařů pro dospělé; počet osob léčených Subutexem® mimo specializovaná centra lze odhadnout na 3 500 až 3 800 osob a velmi pravděpodobně nedošlo v r. 2007 k dalšímu nárůstu uživatelů Subutexu®. V r. 2007 byl testován a v r. 2008 uveden do běžného provozu elektronický internetový registr substituce. V r. 2007 poskytovalo následnou péči 18 zařízení dotovaných RVKPP, z nichž 11 poskytovalo ambulantní a intenzivní následnou péči, 4 zařízení pouze intenzivní a 1 zařízení pouze ambulantní následnou péči. Celkem 13 zařízení nabízelo svým klientům chráněné bydlení a 5 zařízení také chráněné zaměstnávání. Služeb následné péče využilo celkem 883 klientů (v r. 2006 to bylo 904 klientů). Celková kapacita chráněného bydlení byla 126 míst, která využilo 261 klientů (v r. 2006 to bylo 235 klientů). V chráněných dílnách pracovalo 44 klientů (v r. 2006 to bylo 40 klientů). V r. 2007 došlo k nárůstu počtu bezdrogových zón ve věznicích na 35 oddělení (v r. 2006 to bylo 31) a zvýšil se počet osob zde umístěných na 3 524 (3 201 v r. 2006). Celková kapacita léčebných oddělení ve věznicích klesla v r. 2007 na 372 míst (391 v r. 2006) a celkový počet léčených na těchto odděleních byl 619 (787 v r. 2006).

Služby NNO poskytované ve věznicích

Péči o vězněné uživatele drog doplňují služby poskytované NNO. Výhradně na tuto problematiku se zaměřují NNO sdružené v sekci Drogové služby ve vězení A.N.O. V r. 2007 se jednalo o 6 projektů (SANANIM – Praha, Sdružení Podané ruce – Brno a Olomouc, Laxus – Hradec Králové, Semiramis – Nymburk, CPPT Plzeň), které byly realizovány v 15 věznicích – 6 vazebních a 9 věznicích pro VTOS. Poradenství bylo v r. 2007 poskytnuto 936 klientům (720 v r. 2006). Průměrný věk klientů byl 29 let. Nejvíce využívanou službou bylo individuální poradenství/terapie, následovala sociální práce. Ve věznicích proběhlo 150 terapeutických skupin a dále 62 vzdělávacích seminářů pro 740 osob. Na práci přímo ve věznicích se podílelo celkem 14 pracovníků NNO. V r. 2007 se jednalo o možnostech spolupráce NNO s orgány činnými v trestním řízení a PMS ČR.

3/3 Harm reduction

V r. 2007 působilo v ČR celkem 109 nízkoprahových programů – kontaktních center a terénních programů. Odhaduje se, že služby nízkoprahových zařízení v r. 2007 využilo přibližně 27 200 uživatelů drog. Během posledních 5ti let vzrostl podíl problémových uživatelů drog, kteří jsou v kontaktu s těmito programy, z cca 60 % na cca 70 %. Strukturu klientů podle vybraných ukazatelů uvádí tabulka 9.

Ve srovnání s předchozím rokem stoupl počet vyměňovaných injekčních setů distribuovaných ve výměnných programech, a to na 4,5 mil. ks. – tabulka 10.

TABULKA 9: Klienti nízkoprahových zařízení v r. 2002–2007, extrapolováno na celkový počet programů v ČR

Ukazatel	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet nízkoprahových zařízení	92	93	92	92	90	109
Počet uživatelů drog	n.a.	25 200	24 200	27 800	25 900	27 200
– z toho injekčních uživatelů	19 000	16 700	16 200	17 900	18 300	20 900
– z toho uživatelů pervitinu	12 900	11 300	12 200	12 300	12 100	14 600
– z toho uživatelů opiátů	8 000	6 100	6 000	6 800	6 900*	7 300**
– z toho uživatelů konopných látek	3 400	5 500	4 100	3 600	2 700	2 000
– z toho uživatelů těkavých látek	n.a.	705	560	470	450	390
Průměrný věk uživatelů drog (roky)	22,0	23,2	23,4	25,0	25,3	26,1
Počet kontaktů/návštěv celkem	290 000	315 000	317 900	403 900	322 900	338 100

Pozn.: * z toho je 4 000 uživatelů heroinu a 2 900 uživatelů Subutexu®, ** z toho 4 100 uživatelů heroinu a 3 200 uživatelů Subutexu®.

TABULKA 10: Výměnné programy v ČR v r. 1998–2007

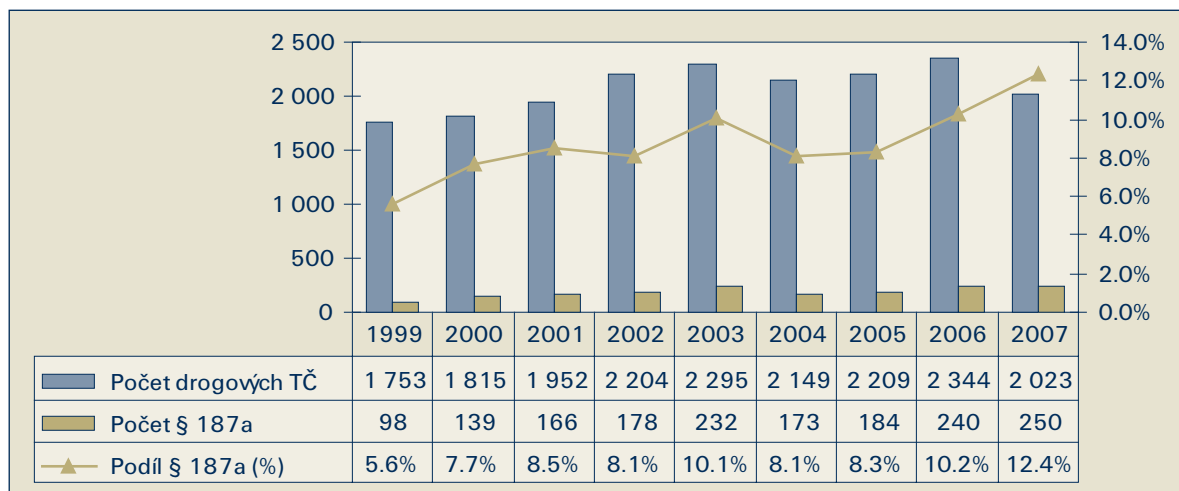
Rok	Počet výměnných programů	Počet distribuovaných stříkaček a jehel
1998	42	486 600
1999	64	850 285
2000	80	1 152 334
2001	77	1 567 059
2002	88	1 469 224
2003	87	1 777 957
2004	86	2 355 536
2005	88	3 271 624
2006	93	3 868 880
2007	107	4 457 008

4 TRESTNĚPRÁVNÍ DATA

4/1 Drogové trestné činy

Počet drogových trestných činů je v ČR v posledních letech relativně stabilní. Počet stíhaných za drogové trestné činy byl v r. 2007 nejvyšší za poslední 4 roky a pohyboval se podle různých zdrojů v rozmezí 2 023–2 282 osob. Podíl počtu osob stíhaných za nedovolené přechovávání drog pro osobní potřebu (§ 187a TZ) na počtu osob stíhaných za všechny drogové trestné činy se zvyšuje, v r. 2007 dosáhl 12,4 % – obrázek 6.

Z drogových trestných činů bylo obžalováno 2 042 osob, což představuje pokles o 12 % oproti r. 2006. Soudy bylo v r. 2007 za drogové trestné činy pravomocně odsouzeno 1 382 osob, tj. cca 2/3 počtu obžalovaných osob. Drogová kriminalita nejčastěji

OBRÁZEK 6: Podíl trestně stíhaných za přechovávání drog pro osobní potřebu (§ 187a TZ) na trestně stíhaných za všechny drogové trestné činy v r. 1999–2007

souvisela s pervitinem (50–70 %), následovaly konopné látky (20–30 %); roste podíl kokainu, i když je stále nízký pod 3 %. Skladba trestů za drogové trestné činy se v posledních 4 letech výrazně nemění; celkem bylo v r. 2007 uloženo

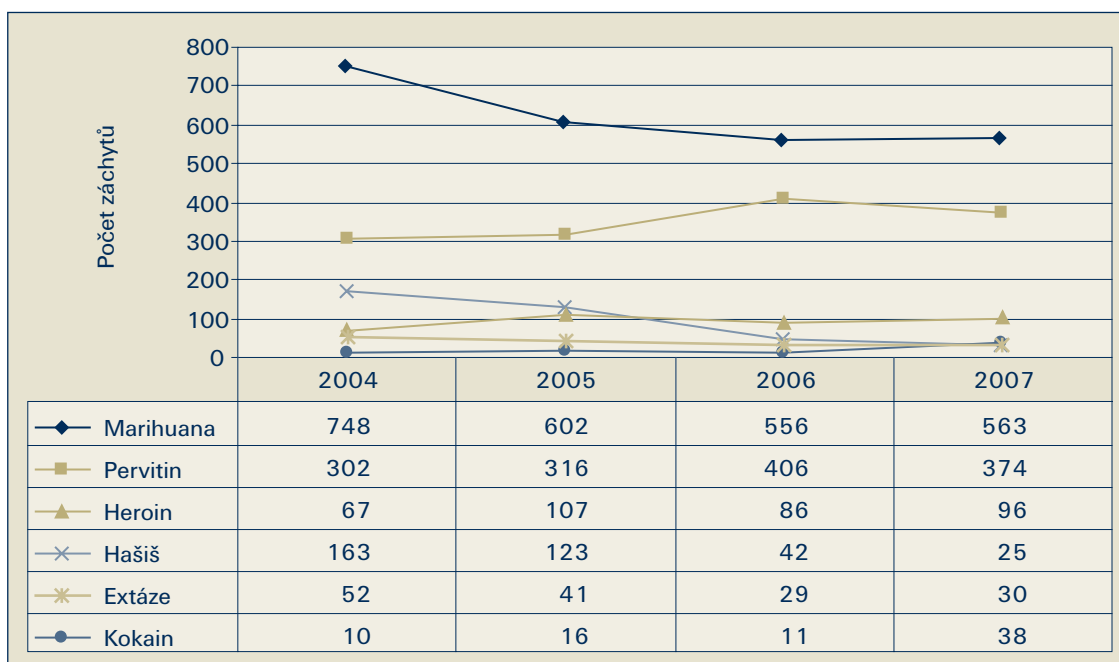
1149 nepodmíněných a podmíněných trestů odnětí svobody (z toho v 64 % se jednalo o podmíněný trest odnětí svobody a v 36 % o nepodmíněný trest), obecně prospěšné práce byly uloženy ve 107 případech.

V r. 2007 bylo zjištěno 966 přestupků držení drog v malém množství (pro vlastní potřebu), což je přibližně čtyřnásobek počtu osob za držení drog trestně stíhaných.

4/2 Záchyty drog, jejich cena a čistota

Nejčastěji zadrženou drogou v r. 2007 byla marihuana (563 záchytů). Počet ani objem záchytů této drogy se oproti r. 2006 výrazně nezměnil, nicméně počet zabavených rostlin konopí se oproti r. 2006 zvýšil trojnásobně (z 2 276 na 6 992). Druhou nejčastěji zadrženou drogou zůstává pervitin (374 záchytů) – oproti r. 2006 došlo k mírnému snížení počtu záchytů této drogy, nicméně objem zachycené drogy se zvýšil na 6 kg (5,2 kg v r. 2006). Výrazně narostl počet a objem záchytů kokainu – v r. 2007 bylo realizováno 38 záchytů v celkovém množství 37,6 kg. Byl zaznamenán výrazný nárůst počtu zabavených tablet extáze – v r. 2007 bylo evidováno 30 záchytů v celkovém počtu 62 226 tablet. Stabilní je situace v případě heroinu (objem 20,3 kg). Počet zabavených dávek LSD klesl, nebyl zachycen žádný crack. Z dalších látek bylo např. zadrženo např. 310 tablet Subutexu®, 1,2 kg efedrinu a 35 tablet Rohypnolu – obrázek 7. V r. 2007 se cena základních drog významně nezměnila, ve srovnání s r. 2006 stojí za povšimnutí mírný pokles ceny kokainu a mírný nárůst ceny pervitinu.

OBRAZEK 7: Počet záchytů vybraných druhů drog v r. 2004–2007

Každoročně určuje Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) ve spolupráci s monitorovacími středisky jednotlivých zemí témata, která se zpracovávají v rámci speciálních kapitol. Pro r. 2007 byla zařazena speciální kapitola s názvem Trestní statistiky, která popisuje právní úpravu týkající se nedovoleného nakládání s drogami, řízení pod vlivem drog a způsoby, jakými je v těchto oblastech právo aplikováno v praxi. Tato kapitola také popisuje systémy sběru dat o uvedených nedovolených činech.

Tabulka 11: Souhrn základních informací o užívání drog a jejich následcích v ČR v r. 2007

Indikátor	Hodnota	Trend 2006–2007
Odhadovaný počet problémových uživatelů drog	30 900	↻
Odhadovaný počet injekčních uživatelů drog	29 500	↻
Odhadovaný počet problémových uživatelů pervitinu	20 900	⬆
Odhadovaný počet problémových uživatelů opiátů	10 000	↻
- z toho problémových uživatelů Subutexu®	4 250	⬇
Počet žadatelů o léčbu (z toho nových)	8 487 (4 346)	↔
Podíl osob do 19 let věku na prvních žádostech o léčbu	31 %	↔
Podíl uživatelů heroinu na prvních žádostech o léčbu	16 %	↔
Podíl uživatelů pervitinu na prvních žádostech o léčbu	63 %	↻
Podíl uživatelů konopných látek na prvních žádostech o léčbu	18 %	↔
Podíl problémových uživatelů v kontaktu s nízkoprahovými programy	70 %	⬆
Počet výměnných programů	107	⬆
Počet vyměněných stříkaček a jehel	4 457 008	⬆
Výskyt HIV mezi injekčními uživateli drog	< 1 %	↻
Výskyt VHC mezi testovanými klienty nízkoprahových programů	19 %	↻
Počet smrtelných předávkování nelegálními drogami a těkavými látkami	40	↔
Počet osob stíhaných za drogové trestné činy (§187–188a TZ)	2 282	↻
- z toho osob stíhaných za držení drog (§187a TZ)	12 %	↻
Počet osob obžalovaných za drogové trestné činy	2 042	↻
Počet osob odsouzených za drogové trestné činy	1 382	↻
- z toho osob odsouzených v souvislosti s heroinem	7,6 %	↔
- z toho osob odsouzených v souvislosti s pervitinem	49 %	↔
- z toho osob odsouzených v souvislosti s konopnými látkami	18,7	↻

Pozn.: ⬆ Nárůst, ↻ Mírný nárůst, ↔ Téměř beze změn, ↻ Mírný pokles, ⬇ Pokles.

Zdroje informací

Toto číslo bylo zpracováno na základě Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2007 [Mravčík, V., Chomynová, P., Orlíková, B., Pešek, R., Škařupová, K., Škrdlantová, E., Miovska, L., Gajdošíková, H., Vopravil, J. (2008). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2007. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-87041-46-8]. Zdroje jednotlivých informací podle citačních standardů jsou uvedeny ve zprávě.

Poděkování

Velké poděkování za pomoc a spolupráci při tvorbě výroční zprávy patří všem spolupracovníkům, členům pracovních skupin, organizacím, institucím a orgánům, které poskytly potřebná data a přispěly k jejich interpretaci. Bez spolupráce s nimi by nevzniklo ani toto číslo Zaostřeno na drogy.

Zaostřeno na drogy

Vydává ■ Úřad vlády České republiky
Nábřeží E. Beneše 4, 118 01 Praha 1
IČO 00006599

Adresa redakce ■ Vladislavova 4, Praha 1, tel. 296 153 222

Odpovědný redaktor ■ Ing. Eva Škrdlantová

Autoři tohoto čísla ■ Mgr. Roman Pešek, Mgr. Barbora Orlíková
Editor ■ MUDr. Viktor Mravčík

Toto číslo vyšlo 18. listopadu 2008. Vychází nejméně 6x ročně.
Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR: MK ČR E 14088.

ISSN 1214-1089

Neprodejné. Distribuci zajišťuje vydavatel.

© Úřad vlády České republiky, 2008